

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย" มีขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัย คือ หนังสือพิมพ์รายวันไทยจำนวน 6,935 ฉบับ ที่ออกจำหน่ายในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม 2535 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2536

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกชื่อฉบับของหนังสือพิมพ์รายวันไทยโดยการแยกประเภทของหนังสือพิมพ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

- หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ
- หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม

ต่อจากนั้นได้เลือกหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดและมีจำนวนความนิยมของผู้อ่านทั่วประเทศมากที่สุดในแต่ละประเภทมาประเภทละ 2 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เป็นตัวแทนหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยดัชนียอดพิมพ์จำหน่ายจากทำเนียบนิตยสารและหนังสือพิมพ์ของสมาคมโฆษณาธุรกิจแห่งประเทศไทย และจำนวนความนิยมของผู้อ่าน จากการสำรวจผู้อ่านหนังสือพิมพ์ของบริษัทตีมาร์ จำกัด ดังแสดงรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างในตาราง 3.1

ตารางที่ 3.1

แสดงยอดจำหน่าย และจำนวนความนิยมของผู้อ่าน
ของหนังสือพิมพ์รายวันไทย 4 ชื่อฉบับที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อหนังสือพิมพ์	ยอดพิมพ์จำหน่ายต่อวัน	จำนวนความนิยมของผู้อ่านทั่วประเทศ
1 ไทยรัฐ	710,000 ฉบับ	8.8 ล้านคน
2 เดลินิวส์	400,000 ฉบับ	4.5 ล้านคน
3 มติชน	100,000 ฉบับ	484,000 คน
4 สยามรัฐ	80,000 ฉบับ	346,000 คน

ระยะเวลาที่ทำการศึกษา

ระยะเวลาที่ศึกษาเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2536 สาเหตุที่เลือกทำการศึกษาในช่วงเวลานี้ เพราะเป็นช่วงเวลาที่มีมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ซึ่งได้มีการบรรจุแผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติลงในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ด้วย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า ในช่วงระยะ 1 ปีแรกนี้ หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการสอดคล้องกับแนวนโยบายในแผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติในลักษณะใด

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การสุ่มตัวอย่างแบบหมุนเวียน (Rotate Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. แบ่งระยะเวลาที่จะทำการศึกษาคือ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2535 ถึง 30 กันยายน 2536 ออกเป็นสัปดาห์ ได้ทั้งหมด 52 สัปดาห์ โดยกำหนดให้สัปดาห์แรกของเดือนตุลาคม 2535 เป็นสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 4 ของเดือนกันยายน 2536 เป็นสัปดาห์ที่ 52
2. จากนั้นกำหนดวันที่จะเลือกหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับขึ้นมาศึกษาสัปดาห์ละ 1 วัน ระยะเวลาที่ศึกษามีทั้งหมด 52 สัปดาห์ ดังนั้นวันที่จะเลือกหนังสือพิมพ์ขึ้นมาศึกษา จึงมี 52 วัน การกำหนดวันจะมีลักษณะหมุนเวียน คือ ถ้าสัปดาห์แรกใช้วันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ 2 จะใช้วันจันทร์ สัปดาห์ที่ 3 จะใช้วันอังคาร หมุนเวียนไปจนถึงสัปดาห์สุดท้าย จะทำให้ได้หนังสือพิมพ์ครบตั้งแต่วันอาทิตย์-วันเสาร์ แต่เนื่องจากวันที่ 1 ตุลาคม 2535 ตรงกับวันพฤหัสบดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดให้สัปดาห์ที่ 1 ใช้วันพฤหัสบดี สัปดาห์ที่ 2 ใช้วันศุกร์ สัปดาห์ที่ 3 ใช้วันเสาร์ และหมุนเวียนเช่นนี้ไปจนถึงสัปดาห์ที่ 52 ซึ่งเป็นสัปดาห์สุดท้าย
3. เมื่อกำหนดสัปดาห์และวันแล้ว ก็จะเลือกหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับที่ออกจำหน่ายในวันนั้นขึ้นมาศึกษา เช่น สัปดาห์ที่ 1 ใช้วันพฤหัสบดีที่ 1 ตุลาคม 2535 ผู้วิจัยก็จะใช้หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์สยามรัฐ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ที่ออกจำหน่ายในวันพฤหัสบดีที่ 1 ตุลาคม 2535 ขึ้นมาศึกษา การที่ใช้หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับในวันเดียวกัน ก็เพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างในเรื่องประเภท และปริมาณของเนื้อหา รวมถึงบทบาทในลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์รายวันไทยในการนำเสนอเนื้อหา

เนื่องจากใน 1 สัปดาห์ ใช้หนังสือพิมพ์ 4 ฉบับ ดังนั้นตลอดระยะเวลา 52 สัปดาห์ หนังสือพิมพ์ที่ใช้ศึกษาทั้งหมดจะมีจำนวน 208 ฉบับ ซึ่งจำแนกตามชื่อฉบับได้ดังนี้

หนังสือพิมพ์มติชน	52 ฉบับ
หนังสือพิมพ์สยามรัฐ	52 ฉบับ
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	52 ฉบับ
หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	52 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยใช้หนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 4 ชื่อฉบับ จากหอสมุดแห่งชาติ ท้าวาสกุรี และอ่านเฉพาะข่าว คอลัมน์ประจำ คอลัมน์ตอบจดหมาย และบทความเกี่ยวกับโภชนาการ โดยพิจารณาประเภทของเนื้อหา ปริมาณความถี่และเนื้อที่ในการเสนอ รูปแบบของเนื้อหา บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการเสนอเนื้อหา และเปรียบเทียบปริมาณการเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพกับหนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือพิมพ์รายวันไทย จึงใช้ตารางเก็บตัวเลข (Coding Sheet) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยแยกประเภทดังนี้

1. ตารางบันทึกประเภทของเนื้อหา โดยพิจารณาจากเนื้อหาเกี่ยวกับ โฆษณาที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันไทยแต่ละฉบับว่าจัดอยู่ในประเภทใดในจำนวน 4 ประเภท ที่แบ่งออกตามแผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ดังนี้

1. เนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตและการกระจายอาหารเพื่อโภชนาการ
  2. เนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคเพื่อโภชนาการ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารและโภชนาการ
  3. เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องภาวะโภชนาการ
  4. เนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัยและการฝึกอบรมเกี่ยวกับโภชนาการ
- (ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก 1)

2. ตารางบันทึกปริมาณเนื้อหา การบันทึกปริมาณในการเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

- บันทึกความถี่ในการเสนอเนื้อหาแต่ละประเภทโดยการนับจำนวน ขึ้นของเนื้อหา
- บันทึกเนื้อหาของเนื้อหาแต่ละประเภทที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์รายวัน ไทยแต่ละชื่อฉบับโดยวัดเป็นคอลัมน์/นิ้ว (ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก 2)

3. ตารางบันทึกรูปแบบของเนื้อหา โดยพิจารณาเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการ ในหนังสือพิมพ์รายวันไทยแต่ละชื่อฉบับว่ามี การนำเสนอในรูปแบบข่าว คอลัมน์ประจำ คอลัมน์ตอบจดหมาย หรือบทความ (ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก 3)

4. ตารางบันทึกบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันไทยในการนำเสนอเนื้อหา จะพิจารณาจากเนื้อหาที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์รายวันไทยแต่ละข้อฉบับว่าหนังสือพิมพ์มีบทบาทใด ดังต่อไปนี้

- บทบาทเป็นแหล่งแจ้งข่าวและให้ความรู้
- บทบาทเป็นผู้ให้ความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์
- บทบาทเป็นผู้ให้ความคิดเห็นเชิงสนับสนุนยกย่อง
- บทบาทเป็นช่องทางการสื่อสารกลับ
- บทบาทเป็นผู้เสนอทักษะและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ

(ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก 4)

การกำหนดหน่วยที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย" ได้ให้หน่วยในการวิเคราะห์เนื้อหา 2 ประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถอธิบายได้ในเชิงปริมาณดังนี้

1. หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการวิจัยครั้งนี้ให้หน่วยในการวิเคราะห์ 2 หน่วย คือ

- แนวคิดหลัก (Theme) โดยพิจารณาเนื้อหาแต่ละชิ้นว่ามีแนวคิดหลักอย่างไร และจัดเข้าประเภทของเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ จากนั้นจะนำไปลงบันทึกในตารางบันทึกประเภทของเนื้อหา

- รายเรื่อง (Item) เป็นการกำหนดหน่วย โดยพิจารณาว่าเนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการแต่ละเรื่องสามารถจัดเรื่องอย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นข่าว คอลัมน์-

ประจำ คอลัมน์ตอบจดหมาย หรือบทความ

2. หน่วยในการระบุจำนวน (Unit of Enumeration) ในการวิจัยครั้งนี้ให้หน่วยในการระบุจำนวน 2 ลักษณะ คือ

- ความถี่ (Frequency) โดยการนับจำนวนชิ้นของเนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการแต่ละประเภทของหนังสือพิมพ์รายวันไทยแต่ละชื่อฉบับ
- เนื้อที่ (Space) กระทำโดยวัดเนื้อที่ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการแต่ละประเภทของหนังสือพิมพ์รายวันไทยแต่ละชื่อฉบับ หน่วยที่ใช้วัด คือ คอลัมน์/นิ้ว

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของตารางบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันไทยในการนำเสนอเนื้อหา ในขั้นแรกผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการของหนังสือพิมพ์โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) คือ จับฉลากจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตัวอย่างเนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการที่สุ่มมาได้มีจำนวน 20 ชิ้น จากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์อีก 2 คน จะวิเคราะห์บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันไทยในการนำเสนอเนื้อหาโดยลงรหัสในตารางบันทึกข้อมูล และพิจารณาว่ามีความเห็นตรงกันกี่ครั้ง เพื่อนำมาคำนวณตามหลักการของ Holsti (อ้างถึงใน Budd, Trop และ Donohew, 1967)

สูตรความเชื่อมั่น

$$R = \frac{3 (c_{1,2,3})}{c_1 + c_2 + c_3}$$

$c_{1,2,3}$ คือ จำนวนรายเรื่องที่ผู้ร่วมวิเคราะห์มีความเห็นตรงกัน
 $c_1 + c_2 + c_3$ คือ จำนวนรายเรื่องทั้งหมดที่ทำการวิเคราะห์

จากการคำนวณสูตรนี้ค่าที่คำนวณได้ไม่ควรต่ำกว่า 0.75 จึงมีความเชื่อถือได้

หลังจากได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นแล้ว ปรากฏว่าผู้ร่วมวิเคราะห์ทั้ง 3 คน วิเคราะห์ตรงกัน 18 ชิ้น (ในกรณีที่วิเคราะห์ตรงกัน 2 คน จากจำนวนทั้งหมด 3 คน ผู้วิจัยถือว่าวิเคราะห์ตรงกัน) นำมาแทนค่าในสูตรได้ดังนี้

$$\begin{aligned} R &= \frac{3 (c_{1,2,3})}{c_1 + c_2 + c_3} \\ &= \frac{18}{20} \\ &= 0.9 \end{aligned}$$

ฉะนั้น จึงถือว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

คำถามข้อที่ 1 เพื่อทราบประเภทของเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย ใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

คำถามข้อที่ 2 เพื่อทราบถึงปริมาณการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย ใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) และหาค่าเฉลี่ย (Mean)

คำถามข้อที่ 3 เพื่อทราบถึงรูปแบบของเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย ใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

คำถามข้อที่ 4 เพื่อทราบถึงบทบาทในลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์รายวันไทยในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการ ใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

คำถามข้อที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบปริมาณการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพกับหนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชาชนนิยม ใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) และหาค่าเฉลี่ย (Mean)